

tokselle, Farmasian oppimiskeskukseen, Suomen Apteekkariliitolle, Suomen Farmasialiitolle, Kliinisen farmasian seuralle, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen ja eri yliopistoille. Enlund oli farmaseuttisen aikakauskirja Dosiksen perustajajäsen, ja hän toimi aktiivisesti julkaisusarjan toimituskunnassa vuosina 1985–1997. Enlund palkittiin Suomen Farmasialiiton Vuoden Proviisori-tunnustuksella vuonna 2011.

Sosiaalifarmasian ja kliinisen farmasian uranuurtaja ja kehittäjä

Farmasian alalla Hannes Enlund tunnetaan ennen kaikkea sosiaalifarmasian ja kliinisen farmasian kehittäjänä. Hänen laaja akateeminen toimintansa rakentui kansanterveyden ja rationaalisen lääkehoidon edistämisen ympärille. Hänen sydäntään lähellä olivat lääke-epidemiologinen tutkimus, lääkkeiden määräämiskäytännöt ja niihin vaikuttaminen, lääkeinformaatio sekä lääkehuollon ja farmasian ammattiroolin kehittäminen. Hän oli myös käynnistämässä lääketaloustieteen tutkimusta Suomessa. Hän ajoi tutkimuksessaan ja toiminnassaan ”pienen ihmisen asiaa”. Iäkäiden lääkehoidosta muodostui hänelle tärkeä tutkimusalue, jopa niin, että siihen perustettiin geriatrisen lääkehoidon professuuri Kuopion yliopistoon. Enlundin julkaisuluettelossa on 130 vertaisarvioitua tieteellistä julkaisua.

Vuonna 2011 Enlund siirtyi kehittämään pari vuotta aikaisemmin perustetun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Fimeassa hän pääsi toteuttamaan visioitaan rationaalista lääkehoitoa edistävästä tutkimus- ja arviointityöstä osana viranomaistoimintaa. Hän oli mukana lääkkeiden hoidollisen ja taloudellisen arvion arviointitoiminnan (HTA) aloittamisessa Fimeassa. Lisäksi hän teki mittavan rationaalisen lääkehoidon indikaattoreihin liittyvän työn, joka käynnistyi Lääkepolitiikka 2020 -asiakirjan toimeenpanon yhteydessä ja joka jatkuu edelleen Fimeassa. Enlundin kädenjälki näkyy myös monissa muissa nykyisissä Fimean toiminnoissa, kuten joka toinen vuosi toteutettavassa Lääkebarometri-väestökyselyssä. Kaiken kaikkiaan Enlundilla oli merkittävä rooli Fimean uusien tutkimus- ja kehittämistehtävien aloittamisessa.

Kannustava ja kriittiseen ajatteluun ohjaava opettaja

Hannes Enlund oli koko uransa ajan tinkimätön koulutuksen puolestapuhuja. Osittain hänen ansionaan voidaan pitää suomalaisen farmasian koulutuksen modernisointia, täydennyskoulutuksen ja jatkuvan ammatillisen kehittämisen periaatteiden jalkauttamista Suomeen sekä farmasian erikoistumiskoulutusten aloittamista 1990-luvulla. Näiden nykyisin itsenäanselvyytenä pidettävien muutosten aikaansaamiseen on tarvittu paljon sinnikästä ja periksiantamatonta työtä.

Opettajana ja ohjaajana Enlund tarkasteli asioita laajasti ja monipuolisesti, usein sopivalla huumorilla höystettynä. Hänellä oli taito opastaa kriittiseen ajatteluun ja oivaltamiseen. Hän ei tarjonnut valmiita ratkaisuja, vaan antoi opiskelijalle uutta pohdittavaa ja johdatti tiedon lähteiden äärelle.

Enlundin ohjaamat 20 väitöskirjaa käsitelivät useita aihepiirejä lääkeinformaatiosta lääkepolitiikkaan ja lääkkeiden määräämisestä filosofiaan ja apteekkipalveluihin. Pro gradu -tutkielmia Hannes Enlund ohjasi lähes sata. Monet hänen oppilaistaan jatkavat edelleen hänen aloittamaansa työtä tutkijoina, opettajina, viranomaisina ja muissa farmasian alan asiantuntijatehtävissä kotimaassa ja ulkomailla.

Yksi Enlundin vähemmälle huomiolle jäänyt kiinnostuksen kohde oli kehitysmaiden lääkehuolto, jota hän opetti pitkään Kuopiossa saaden monet yliopisto-opiskelijat kiinnostumaan kehitysmaiden asioista. Hänellä oli myös oppilaita kehittyvistä maista. Auttamalla heitä uralaan eteenpäin hän pystyi vaikuttamaan heidän kotimaidensa lääkehuollon kehittämiseen. Vielä eläkkeellä ollessaankin hänet kutsuttiin kehittämään farmasian opetusta Sambiaan, mutta tätä tehtävää hän ei ennättänyt hoitaa.

Arvostettu maailmankansalainen, jolle koti oli tärkein paikka maailmassa

Hannes Enlund oli maailmankansalainen, joka oli hankkinut arvostuksensa omalla työllään. Hän oli yksi ensimmäisistä sosiaalifarmasian professoreista Euroopassa. Hänen kanssaan kansainvälisissä kongresseissa käydessä tuntui, että hän tuns kaikki ja kaikki tunsivat hänet. Hän toimi usein järjestelytoimikuntien

jäsenenä, kutsuttuna puhujana ja työpajojen vetäjänä. Nuorena tutkijana hän oli suunnittelukomitean pääsihteerinä suunnittelemassa kansainvälistä sosiaalifarmasian tutkijoiden tapaamista, josta muodostui tieteenalan tärkein kansainvälinen kokoontuminen *International Social Pharmacy Workshop*. Samoin hän ja oppi-isänsä Hannu Turakka olivat perustamassa eurooppalaista kliinisen farmasian seura (*European Society of Clinical Pharmacy, ESCP*) ja vastaavaa kotimaista seuraa.

Kansainväliset vieraat opiskelijoista professoreihin olivat tervetulleita Enlundin kotiin ja pääsivät nauttimaan perheen vieraanvaraisuudesta ja tutustumaan suomalaisuuteen. Vieraiden kanssa leivottiin pullaa, laitettiin kumisaappaat jalkaan ja menttiin marja- tai sienimetsään, keitettiin nokipannukahvit tai opeltiin hiihtämään.

Työkaverina ja esimiehenä Enlund oli tukipilari, joka antoi tilaa tehdä asioita itse, mutta oli aina tarpeen tullen valmis auttamaan, myös muissa kuin työasioissa. Hänen laaja tutkimustaustansa, substanssi- ja menetelmäosaamisensa sekä kansallinen ja kansainvälinen kokemuksensa koituvat koko työyhteisön hyödyksi. Siitä on voinut ammentaa myös sosiaalifarmasian ja kliinisen farmasian jälkipolville. Hannes Enlund muistetaan ennakkoluulottomuudesta, avarakatseisuudesta ja eri tieteenalojen yhteistyöstä.

Kaikesta maailmanmatkailusta huolimatta Hannekselle tärkeintä olivat koti ja perhe Kuopiossa. Hänen harrastuksenaan oli retkeily luonnossa perheen ja koiran kanssa. Erityisesti hänet tunnetaan innokkaana marjastajana ja sienestäjänä. Monena vuonna nähtiin professorin palaavan kesälomilta töihin selkä vääränä, kun hän oli käynyt hillasuolla talven eväitä poimimassa. Myös musiikki oli Enlundin elinikäinen harrastus: erityisesti soul ja blues soivat läpi koko elämän.

Ennen sairastumistaan Hannes Enlund ehti nauttia muutamasta eläkevuodesta rakkaan vaimonsa **Leilan** kanssa. He matkustivat ulkomailla asuvien lastensa luona ja viettivät aikaa lastenlastensa kanssa. Kesäisin he nauttivat retkistä Suomen luonnonpuistoihin ja musiikkitapahtumiin. Mieluisten harrastustensa lisäksi Enlund jatkoi joissakin asiantuntijatehtävissä.

Hannes Enlund menehtyi harvinaiseen syöpään 23. tammikuuta 2023, 70-vuotiaana. Häntä jäivät kaipaamaan vaimo, lapset perheineen, äiti, sisaret sekä sukulaiset, ystävät ja entiset oppilaat ja kollegat Suomessa ja ympäri maailman. Hannes Enlund on jättänyt pysyvän jäljen hänet tunteneisiin ihmisiin ja suomalaiseseen farmasiaan.

Leena Saastamoinen, Kirsti Vainio, Johanna Jyrkkä, Marja Airaksinen

Kirjoittajat ovat Hannes Enlundin väitöskirjaohjattavia ja pitkäaikaisia työtovereita tai alaisia